

Ruud Gullit

Kijken naar voetbal

Ambo|Anthos
Amsterdam

Voorwoord

Elke voetballer heeft zijn eigen stijl. Voor analisten geldt hetzelfde. Je hebt analisten die provoceren, je hebt analisten die schreeuwen en je hebt analisten die iedereen te vriend willen houden. In televisieprogramma's zie je vaak een mix om een compleet plaatje te krijgen voor de kijker.

Wanneer ik mag aanschuiven als analist, kijk ik meer als trainer naar een wedstrijd dan als speler. Een fan kijkt meer als toeschouwer. Het is het verschil tussen een wedstrijdkijker en een balkijker.

Zelf kijk ik als eerste hoe een ploeg is neergezet door de trainer. Dan zie je vaak direct wat de intenties van een elftal zijn en waar ze de tegenstander pijn willen doen. Vervolgens kijk je of ze de spelopdracht kunnen uitvoeren en hoe de tegenstander hierop anticipeert. Aan het spelbeeld valt af te lezen wie wie domineert en wie voordeel haalt uit de gekozen elftalsamenstelling en tactiek. Je bent dan enige minuten onderweg in de wedstrijd en hebt nauwelijks een bal gezien.

De rest van de wedstrijd let ik vooral op details en zoek naar de oorzaak van fouten. De fout zelf kunnen we allemaal zien, maar waar komt die vandaan? Waar en waarom gaat het fout met een ploeg? Het is vaak zo dat de fout niet ligt bij degene die hem maakt, maar bij zaken die daarvoor zijn misgegaan. Dat zijn din-

gen die niet iedere televisiekijker ziet. Daar ligt de meerwaarde van de analist: iets duiden wat niet opvalt, maar wel belangrijk is voor het verloop van de wedstrijd. Tevens leg ik uit hoe zo'n fout voorkomen had kunnen worden. Dat probeer ik te signaleren zonder dat ik een zondebok zoek om aan de schandpaal te nage-len. Ik ben kritisch, onderbouw mijn opmerkingen en blijf netjes en respectvol. Ik hoef met mijn uitlatingen niet te scoren in de media.

Ik benader het voetbal positief, omdat ik ook schatplichtig ben aan het voetbal. Die sport heeft mij alles gegeven wat ik heb. Hoewel ik geen vervuiler ben van mijn eigen nest, probeer ik wel zo objectief mogelijk te analyseren. Ben ik eerlijk, dan moet ik zeggen dat het me niet lukt om voormalige ploeggenoten als onder meer Frank Rijkaard, Carlo Ancelotti en Marco van Basten objectief te benaderen. Ik ben altijd positief naar die jongens, benader ze mild en steun ze zelfs.

Mijn voorliefde voor technisch, verzorgd, aanvallend voetbal is bekend, maar dat moet wel een middel zijn om te winnen. Het is geweldig als ploegen vol op de aanval spelen. Toch zie je dat het niet altijd loont en daarom wonnen de favorieten FC Barcelona en Borussia Dortmund vorig seizoen niet de Champions League en Europa League. Beide clubs misten net de slimigheid van de zogenoemde 'broodvoetballer' voor wie winnen boven alles gaat. Zelfs als het betekent dat je je eigen identiteit moet verloochenen als de situatie daarom vraagt.

Ik geniet van FC Barcelona, maar tegelijkertijd haat ik het als tegenstanders zich gedwee bij de suprematie van Messi & co neerleggen. Binnen de spelregels moet je alles doen om ook van FC Barcelona te winnen.

Daarom heb ik genoten van Atlético Madrid in de kwartfinales van de Champions League van het seizoen 2015-2016. Waarom moet Atlético meevoetballen met FC Barcelona en zich naar de slachtbank laten leiden? Omdat de neutrale toeschouwer dat wil?

Voetballend valt niet te winnen, dus moet je naast voetbaltalent met andere wapens komen, zoals tactiek, mentale en fysieke kracht, om het verschil te maken. Alles draait om winnen.

De ploeg van Diego Simeone paste zich daarom op veel vlakken aan om de halve finale van de Champions League te halen en uiteindelijk lukte het Atlético met 'mooi, mannelijk voetbal' om het onverslaanbaar geachte FC Barcelona te verschalken.

Tegelijkertijd genoot ik van Manchester City in diezelfde kwartfinales. In tegenstelling tot Atlético zocht het elftal van Manuel Pellegrini niet de verdediging, maar juist de aanval om het sterkere Paris Saint-Germain met Zlatan Ibrahimović uit te schakelen.

Liverpool van Jürgen Klopp pakte het noodgedwongen nog weer anders aan om het betere Borussia Dortmund te verslaan in de kwartfinales van de Europa League. Na tweemaal op een schier hopeloze achterstand (0-2 & 1-3) te zijn gekomen, gingen op Anfield Road alle remmen los en speelde Liverpool alles-of-nietsvoetbal zonder enige concessie. Vol op de aanval, met een tomeloze energie en gedreven door een geweldige wedstrijdmentaliteit werd nota bene een Duits clubelftal diep in blessuretijd verslagen met 4-3.

Zonder de prestatie van Liverpool tekort te doen; Borussia Dortmund stond ook toe dat de Engelsen zo tekeer konden gaan. Door niet te beslissen met meer doelpunten of te frustreren door het tempo te drukken maar juist mee te gaan in de open strijd, vergat het de wedstrijd in het slot te gooien. Ik zag geen kleine overtredingen van Duitse kant, geen tijdrekken, geen trucs bij de cornervlag om te vertragen of theater met doorrollende spelers. Je ziet het niet graag, maar het draait wel om de halve finale van de Europa League, en dan is veel geoorloofd. Meegaan in een Engelse strijd tegen een Engelse tegenstander is vragen om grote moeilijkheden, en in dit geval resulteerde het in een nederlaag en dus uitschakeling.

Ik vind het interessant om te zien hoe ploegen maximaal naar hun mogelijkheden spelen. Atlético Madrid is daar het schoolvoorbeeld van. Niet de beste spelers, maar wel spelers die dieper kunnen gaan dan anderen en die meer speldiscipline aan de dag leggen dan anderen.

Speelt Atlético Madrid tegen een mindere ploeg, die zich op zijn beurt aanpast aan Atlético, dan krijgt het team het moeilijk om het spel te maken. Reageren op het spel van een tegenstander is altijd makkelijker. In de achtste finales van de Champions League stond Atlético Madrid op het punt door de knieën te gaan. PSV had de Madrilenen bijna liggen, maar ging uiteindelijk kopje-onder in de strafschoppenserie. Terwijl PSV zich aanpaste, moest Atlético het spel maken, en daar had de ploeg grote problemen mee.

Als ik Atlético Madrid-FC Barcelona analyseer, kijk ik direct of Barcelona een antwoord heeft op het gestuurde voetbal van Atlético. Nee dus, omdat ze niet voluit aan de bak gingen en niet dezelfde opofferingsgezindheid konden leveren als de tegenstander. De aanvallers van FC Barcelona bleven dribbelen, terwijl je dat in de kleine ruimte juist niet moet doen. Het leidt tot onnodig balverlies. Je moet de bal juist zo lang mogelijk in de ploeg houden met één of twee keer raken om zo het tempo hoog te houden. Wachten totdat je ruimte krijgt en die vervolgens benutten. Zo ontwijk je ook tackles en overtredingen, maar het viel me tegen dat dergelijk gogme ontbrak bij zo'n grote ploeg als FC Barcelona met zulke wereldsterren. Plan A is weergaloos, maar als dat niet werkt, is er geen plan B. Nu ja, de lange stopper Gerard Piqué met zijn kopkracht naar de spits dirigeren was in feite plan B. Een noodgreep waar niet op was geoefend, want de medespelers van Piqué zochten hem nauwelijks met een lange, hoge bal van de zijkant of van achteruit. Het was voor mij de ontmaskering van FC Barcelona.

Tactiek is het inspelen op de specifieke kwaliteiten van degene die de doorslag geeft voor zowel je eigen ploeg als de tegenstan-

der. Paris Saint-Germain dacht bij Manchester City met een 3-5-2-systeem de afwezigheid van enkele middenvelders te kunnen camoufleren en toch voor ondersteuning richting Zlatan te zorgen. Trainer Laurent Blanc ontregelde zijn hele elftal met deze tactische keuze. Ik denk dat niemand van PSG ooit in zo'n formatie had gespeeld. De posities en de taken per positie veranderden en daarmee vielen ook de automatismen weg. Manchester City, dat continu druk zette op de drie verdedigers, profiteerde zo optimaal.

Niet gewend aan de formatie 3-5-2 lukte het PSG niet om diepte in het spel te krijgen. Manchester City speelde in de eigen formatie 4-2-3-1 en wachtte geduldig op wat komen ging. Paris Saint-Germain kwam bijna niet vooruit. De oplossing was een van de drie verdedigers naar voren te schuiven om de opbouw te verzorgen. Dat kon omdat City met één echte spits speelde, Sergio Agüero, en dan heb je aan twee Franse verdedigers voldoende. Maar dit gebeurde niet en het gevolg was dat Zlatan als beste speler continu op een eiland stond aan Franse kant. Alleen bij twee vrije trappen werd hij gevaarlijk, maar PSG kon uitschakeling door Manchester City niet voorkomen.

Je ziet aan Atlético, Manchester City en Liverpool dat meerdere wegen naar Rome leiden. Soms ligt de oplossing niet in techniek, tactiek of strategie, maar bij ordinair je stinkende best doen. Voetbalpuristen vinden dat niets, maar het is de enige manier om die ene belangrijke wedstrijd te winnen als je niet absoluut de beste bent.

De weg naar de top

Uiteindelijk draait bij voetbal alles om winnen. Zo speel je, zo train je, zo coach je, zo kijk je. Maar zo begint het niet. Het begint met de bal.

De bal is heilig als je als klein jochie met voetbal bezig bent. Een totaal andere beleving dan later als profvoetballer, trainer-coach of analist. Supporters en liefhebbers beleven voetbal nog steeds zoals een klein mannetje. Ze kijken naar de bal. Daarin zit de ongecompliceerde schoonheid van het spel. Zoals ik een fantastische tijd had op de pleintjes in Amsterdam, waar we van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat bezig waren. Zo lang, dat mijn moeder me naar binnen moest sleuren als het donker werd. Zo heeft het voetbal mij gegrepen als klein ventje. Die bal greep mij.

Junior bij Meerboys, dws en Jong Oranje

Als achtjarige stond ik op het pleintje in onze wijk met een bal te spelen, zonder enig benul van wat er om me heen gebeurde. Je gaat je bekwamen met de bal, acties maken, trucjes doen, anderen proberen de loef af te steken. In die kleine ruimtes op straat was ik niet de uitblinker. Ik was nogal groot voor mijn leeftijd, met lange benen. Voor mij werd het gemakkelijker op een echt veld, waar genoeg ruimte was om met grote passen iedereen voorbij te lopen. Dat was bij Meerboys, onder de rook van het Ajax-stadion. Drie

jaar later verhuisde ik van de Jordaan naar Amsterdam-West en ging ik spelen bij DWS, in die tijd een roemruchte kleine profclub, maar tegenwoordig een amateurclub.

De trainer zette me in de achterhoede. Ik kreeg de bal van de keeper en begon te lopen, net zo lang tot ik het doel van de tegenstander zag opdoemen. Met van die grote passen. Het was een tactiek zonder dat ik besepte dat het een tactiek was. Alleen bleek die tactiek beperkt houdbaar. Op het hoogste profniveau kun je op een dergelijke onorthodoxe wijze niet spelen. Het mocht de naam voetballen niet eens dragen. Maar met mijn grote passen viel ik wel op bij scouts. Ik liep me op die manier in allerlei vertegenwoordigende elftallen, van het Amsterdams jeugdelftal tot het Nederlands jeugdelftal, en overal bleef ik maar mensen voorbijlopen. Vanuit de achterhoede. Zonder enig idee te hebben over veldbezetting, zonder oog voor medespelers, zelfs tegenstanders zag ik niet staan: ik liep eraan voorbij.

In het Amsterdams jeugdelftal werd ik voor het eerst geconfronteerd met spelers van Ajax, als jochie van een klein clubje als DWS. Die Ajacieden liepen allemaal parmantig rond. Ze konden best goed voetballen, maar waren vaak toch iets te zelfverzekerd, hautain zelfs. Met mijn sterke fysiek en grote stappen hield ik me staande. Vrij eenvoudig zelfs. Als ik meeding in het korte, technische combinatiespel van de geselecteerde Ajacieden, zou ik altijd het onderspit delven, maar op mijn fysieke spel en loopvermogen hadden zij geen antwoord. Het kostte me weinig moeite om overeind te blijven tussen jongens die veel meer met een bal konden dan ik. Het ging zo gemakkelijk dat ik als twaalfjarige voor het eerst dacht: hé, ik kan toch ook wel een beetje voetballen. Daarvoor was die gedachte nooit in me opgekomen, maar doordat ik me kon instellen op die nieuwe speelstijl, kwamen mijn eigen kwaliteiten aan de oppervlakte.

Bijna als vanzelf volgde in 1978 het Nederlands jeugdelftal. Minder vanzelfsprekend was het voor mij om op dit niveau aan te haken. Hier werd meer van me verwacht dan fysieke kracht en hardlopen. Ik kwam er opnieuw achter dat ik een betere voetballer moest worden, qua techniek en in de kleine ruimte beter.

Tot mijn verbazing stelden de trainers bij de bondselftallen me niet automatisch op in de achterhoede. Zij zagen me meer als middenvelder en aanvaller. Op die posities kon ik echter moeilijk mijn energie kwijt. Van centrale verdediger bij DWS naar middenvelder bij het Nederlands jeugdelftal was nogal een verandering. Als middenvelder kwamen de situaties in het veld me onbekend voor. Tactisch had ik de posities op het middenveld niet onder de knie en ik wist nauwelijks wat ik moest doen. Maar ik was groot en sterk en ik dacht: als ik nu gewoon begin te lopen en lopen, dan worden de tegenstanders vanzelf gek van mij. Die tactiek werkte en ik handhaafde me op het middenveld. Ik hield het gemakkelijk hele wedstrijden vol, zo groot en sterk was ik in vergelijking met mijn leeftijdsgenoten.

Nederland stond destijds bekend om zijn technisch verzorgde combinatievoetbal. Ik was een buitenbeentje. Niet voor niets begon ik in het eerste jaar bij het nationale jeugdelftal, met spelers van twaalf tot veertien jaar, op de reservebank. Ik mocht wel altijd invallen. In dat elftal speelde ook Erwin Koeman, de oudere broer van Ronald Koeman en tegenwoordig assistent van zijn broer bij Southampton. Erwin was een technisch begaafde middenvelder met een mooi linkerbeen. Samen zouden we in 1988 Europees kampioen worden.

In de achtereenvolgende Nederlandse jeugdelftallen werd ik van hot naar her geslingerd. Ik speelde op veel verschillende posities, vaak als invaller. Het maakt in de manier van spelen nogal wat uit of je vlak voor tijd moet invallen bij een achterstand of bij een voorsprong. Ik moest me continu aanpassen aan al die verschillende wedstrijdmomenten, terwijl ik ook nog allerlei posities

op het veld kreeg toebedeeld. Als jonge speler baalde ik daar wel eens van, maar als profspeler is het mijn grote kracht geworden.

Als vaste waarde in het Nederlands jeugdteam sloeg ik een leeftijdscategorie over. Als jochie van veertien jaar kwam ik ineens in een elftal bij zestien-, zeventien- en achttienjarigen. Opnieuw moest ik me aanpassen. Als broekie liet ik desondanks niet over me heen lopen. Letterlijk vanwege mijn fysiek, maar ook figuurlijk niet. Op die leeftijd moest ik me voetballend bewijzen en tevens een plaats in de hiërarchie van het team veroveren. Ik had altijd een weerwoord. Als jongen uit Amsterdam – de grote stad waar je op straat ook je plaats moet bevechten – kostte me dat nauwelijks moeite.

Mijn eerste profclub: Haarlem

In 1979 haalde eredivisieclub Haarlem mij op bij DWS en verdiende ik mijn eerste profcontract. Als laatste man, centrale verdediger. Voor het eerst kwam ik met heuse broodvoetballers in aanraking. Een compleet andere wereld dan een wedstrijdje spelen met vrienden of leeftijdsgenoten. Het ging er hard aan toe. De trainer, Barry Hughes, een Welshman die was opgegroeid als speler bij West Bromwich Albion, had lucht gekregen van de interesse die Ajax in mij had. Hij postte een nacht lang voor onze deur om me een contract te laten tekenen.

Hughes ontfermde zich in die tijd over mij. Hij zette mij als zeventienjarige centraal in de verdediging; de John Terry van Haarlem was ik. In het veld deed ik maar wat. Ik speelde puur op intuïtie. Hughes vond het geweldig als ik met die lange passen het veld overstak. Hij was van de Engelse school, meer van het motiveren en minder van de tactiek. Hughes maakte je gek, hij zorgde ervoor dat het hele team de tegenstander wilde opvreten. Soms kom ik hem nog tegen en dan vertelt hij aan iedereen de mooiste verhalen over die tijd. ‘Kwam er een lange bal van de tegenstander, ving Ruud hem op met zijn borst in zijn eigen strafschopgebied. Hij

controleerde de bal, een doodzonde natuurlijk zo dicht bij je eigen doel, maar Ruud kon het. En dan begon hij te lopen en lopen en lopen totdat hij voor het doel van de tegenstander stond, om de bal dan snoeihard de kruising in te jagen.’ Hughes brengt het alsof ik zoiets bewust deed. In werkelijkheid heb ik het zo nooit beleefd. Vaak deed ik maar wat en omdat het regelmatig goed ging, bleef ik het herhalen. Mijn medespelers vonden het prima zolang er maar gewonnen werd, want dat betekende extra premie en dus extra beleg op brood.

In mijn tweede seizoen bij Haarlem kwam Hans van Doornveld als trainer. Hij zette me vanuit het niets in de spits. Precies de enige positie waar ik nog nooit had gespeeld. Door mijn snelheid en kracht wist ik me deze positie snel eigen te maken. Ik scoorde heel veel goals. Onbewust kon ik behendig met veranderde omstandigheden omgaan. Ook achteraf heb ik daar geen verklaring voor.

Indertijd stond ik vaak met oudere spelers in het veld. Sommigen waren wel tweemaal zo oud als ik. Die vonden zo’n broekie wel mooi, zo’n bijdehand mannetje dat zijn mondje durfde te roeren. De oudjes hielpen mij altijd.

Oranje & Feyenoord

Op mijn achttiende, als tweedejaarsprof, kwam ik voor het eerst bij de selectie voor het Nederlands elftal. Een enorme stap qua niveau. Die spelers waren ouder, ervarener, bezaten meer levenswijsheid, speelden bij grote clubs die Europees aan de weg timmerden. Daar viel ik als groentje van een kleine club als Haarlem middenin.

Toenmalig recordinternational Ruud Krol en zijn Ajax-maatje Tscheu La Ling waren de grote jongens en deelden de lakens uit bij Oranje. Ling ging mij meteen uitproberen, zoals dat gebeurt in voetbalselecties. Ik was als Amsterdammer niet op mijn mondje gevallen en gaf hem gelijk lik op stuk. Ik zou een net pak krijgen

bij mijn eerste interland. Ik was samen met Frank Rijkaard en ik kwam op mijn gympen aan in de kleedkamer. Toen er geen schoenen bij het pak bleken te zitten, trok ik die gympen eronder aan. Krol en Ling namen me in de maling, maar ik danste lachend weg, mijn tijd ver vooruit.

Direct werd ik geaccepteerd. Ling en Krol waren slim; ze zagen dat ik kwaliteit had en dachten: we nemen hem erbij, want die is echt veel te bijdehand. Niet te kraken. Zo krijg je langzamerhand de wetten van het topvoetbal onder de knie. Ik begon het door te krijgen.

In het Nederlands elftal stond ik als aanvaller opgesteld, net als bij Haarlem. Ik hield me redelijk staande, zonder een echte grote teamspeler te zijn. Zodoende maakte ik logischerwijze snel een transfer van Haarlem naar Feyenoord, m'n eerste echte topclub.

In Rotterdam ging het vrijblijvende eraf. Presteren werd steeds belangrijker. Ik raakte het stempel 'talent' kwijt en werd een vaste waarde. Toch was m'n eerste seizoen bij Feyenoord als twintigjarige, 1982, een aanloopjaar. Ik speelde voornamelijk aan de rechterkant, soms als rechtermiddenvelder en soms als rechtsbuiten in het 4-3-3-systeem.

Cruijff

Het tweede seizoen kwam de legendarische Johan Cruijff van zijn club Ajax uit Amsterdam naar aartsrivaal Feyenoord in Rotterdam. Niet trainer Thijs Libregts, maar speler Cruijff bepaalde de tactiek en de opstelling. Voor mij zag hij in zijn ideale Feyenoordelftal een plaatsje als pure rechtsbuiten. Zo iemand moest het veld breed houden, acties maken en met voorzetten komen. Met het krijt van de zijlijn aan je schoenen, zoals ze dat noemden. Voor mij opnieuw een hele aanpassing, want ik was als aanvaller veel meer vrijheden gewend, maar Cruijffs wil was wet.

We hadden een goede linksbuiten aan Pierre Vermeulen. Hij kon iemand passeren, gaf een mooie voorzet en scoorde regelma-

tig. Een prachtige voetballer aan de bal, maar hij kon de gevraagde arbeid niet opbrengen en verdween uit het elftal. Later speelde hij nog voor Paris Saint-Germain. Vermeulen moest wijken en Cruijff wilde verdediger Stanley Brard op die positie hebben. Als verdediger op linksbuiten moest Brard slechts de organisatie in de gaten houden als we balverlies leden. In balbezit deed hij nauwelijks mee; maar verloren we de bal, dan moest Brard het vuile werk voor Cruijff opknappen. Zodoende kon Johan uitrusten voor het moment dat we weer in balbezit zouden komen.

Johan Cruijff zette mensen neer en was altijd aan het praten. Op en buiten het veld. Johan had goede ideeën, ook over mijn positie als rechtsbuiten en de samenwerking met de rechtermiddenvelder André Hoekstra. Hoekstra was een loopwonder, die bleef gaan en dook iedere keer voor het doel op bij voorzetten. Hij scoorde veel, terwijl buitenstaanders dachten dat hij niet goed genoeg kon voetballen voor de top. Maar in de door Cruijff uitgestippelde tactiek kwam Hoekstra optimaal tot zijn recht. Cruijff heeft mij tactisch bewust gemaakt door zijn manier van coachen en praten over voetbal. Hij liet zien dat er meer is dan alleen je eigen positie.

Met Cruijff als speler sloten we het seizoen 1983-1984 bij Feyenoord af met de landstitel en de nationale beker. Na afloop van dat seizoen heeft Cruijff mij de ogen geopend over mijn persoonlijke rol in het voetbal, in de clubs en elftallen waarin ik zou komen te spelen. Dit gebeurde tijdens een elftaltrip. Na het seizoen stapten we toevallig samen in de lift en we raakten aan de praat. Urenlang hebben we daarna in onze hotelkamer gezeten en heeft hij me voorbereid op de rest van mijn carrière.

‘Ruud, als je nu getransfereerd wordt naar een andere club, dan wordt er veel meer van je verwacht. Je komt binnen als iemand, als een grote voetballer van wie persoonlijkheid wordt verwacht. Van een spits als Ruud Geels – doelpuntenmachine bij Feyenoord, Ajax, PSV, Anderlecht, Club Brugge – vindt niemand het erg als hij

een transfer maakt, zolang hij zijn goaltjes scoort. Maar jij, jij gaat een lading shit over je heen krijgen als je straks van club verandert. Net zo'n lading als ik over me heen kreeg toen ik in 1973 van Ajax naar FC Barcelona vertrok. Ze zullen je voor alles uitmaken – voor zakkenvuller, voor verrader – en ze zullen je uitschelden. Alleen maar omdat je meer kwaliteiten hebt dan de gemiddelde speler.'

Volgens Cruijff kon ik dat probleem maar op één manier tackelen: door de anderen zó neer te zetten dat het hele team beter presteert. Als groentje van tweeëntwintig jaar begreep ik Cruijffs woorden aanvankelijk nauwelijks. Ik had tot die tijd niet door hoe het werkte. Hoe wijs zijn lessen waren, bleek een seizoen later. Ik maakte de transfer van Feyenoord naar PSV, wat voor nogal wat beroering zorgde, net als later de stap van PSV naar AC Milan. Beide transfers werden me niet in dank afgenomen en de kwalificatie 'geldwolf' was nog de vleidendste.

Lang heb ik over Cruijffs woorden nagedacht, de betekenis ervan trachten te doorgronden, omdat het een compleet tegengestelde manier van denken voor mij was. Doordat ik bij iedere club en bij ieder team en door iedere trainer anders werd ingezet, steeds op een andere positie moest spelen en me eigenlijk continu diende aan te passen, was ik tot dan toe alleen met mezelf bezig geweest.

Van Feyenoord naar PSV

Eenmaal bij PSV aangekomen, begreep ik Cruijffs woorden direct. PSV wilde geen kampioen worden, nee, PSV móést kampioen worden; geen enkele andere optie werd gedoogd. En de verantwoordelijkheid voor die missie werd bij mij neergelegd. Dat werd al duidelijk bij mijn presentatie. Ik moest maar met die druk om zien te gaan.

Gelukkig staat PSV te boek als een rustige, gemoedelijke club, en dat gaf me de kans om snel mijn stempel te drukken, hoewel ik me soms te geforceerd liet gelden. Ik legde mezelf veel extra druk

op en voelde de zware verantwoordelijkheid van een kampioenschap. Ik wilde zo graag winnen, kampioen worden, aan de verwachtingen voldoen, dat ik me werkelijk overal mee bemoeide.

Zo liet ik zelfs het tenue van PSV aanpassen. PSV speelde met een rood shirt, zwarte broek en rode kousen. Het zag er in mijn ogen niet uit: zo deprimerend, zo donker, het straalde zo weinig kracht en frisheid uit. We zijn toen overgestapt op een tenue met een rood shirt, witte broek en witte kousen. Dat gaf een krachtig signaal naar onszelf en de tegenstanders. We voelden ons groter en sterker.

Ik bemoeide me ook met het team en overtuigde spelers ervan dat ze beter moesten samenspelen, dat ze het écht samen moesten doen. Een voorbeeld: rechtsachter Eric Gerets kon het bloed van rechtsbuiten René van der Gijp wel drinken. Van der Gijp maakte altijd gekkigheid, een leuke jongen en goede speler, maar die moest je wel een beetje in bedwang houden. Gerets was heel serieus, zette alles opzij voor het voetbal en kon geen begrip opbrengen voor de 'practical jokes' van Van der Gijp. Gerets moest het hebben van zijn werkeethos, hij gaf nooit op, terwijl René soms parasiteerde op zijn talent.

René zorgde voor controverses, terwijl Gerets de aanvoerder was van het nationale elftal van België. Ik had ze allebei nodig om met PSV kampioen te worden en ben los van de trainer met die twee spelers aan de slag gegaan om het maximale eruit te halen. Hoewel hun persoonlijkheden sterk verschilden, sloten hun voetbalkwaliteiten heel goed op elkaar aan, want Gerets kon de steken die Van der Gijp defensief liet vallen opvangen, en andersom maakte René ruimte als Eric opstoomde langs de lijn en gaf hij de bal perfect op maat zodat Eric een mooie voorzet kon geven.

Uitgerekend tegen Crujffs Ajax vielen de puzzelstukjes in elkaar. Crujff was net trainer geworden en Ajax beleefde onder hem een droomstart met het aaneenrijgen van grote overwinningen. The sky was the limit. Ajax kon niet kapot, won toernooien, alles.

Wij kwamen als PSV naar Amsterdam om geslacht te worden. We kwakkelden in de competitie en bij de bookmakers deden overwinningen van 4-0 en 5-0 voor Ajax het goed. Van oudsher bezat Ajax ook de gunfactor, terwijl PSV destijds nog werd gezien als het bedrijfselftal van multinational Philips. Het motiveerde mij enorm dat we door iedereen al waren afgeschreven nog voordat we in het Olympisch Stadion arriveerden.

Uiteindelijk bleken wij, zo kort na de start van de competitie, met PSV als team veel verder, veel volwassener. We wonnen met 4-2. Ik scoorde tweemaal. Heerlijk, een heerlijke wedstrijd, die ik heel bewust speelde met oog voor het team. Het gaf me de bevestiging dat ik in mijn ontwikkeling als voetballer op de goede weg zat. De lessen bij Feyenoord van Johan Cruyff begonnen bij me in te dalen.

Het was niet alleen mijn proactiviteit die het verschil maakte, maar ook de ruimte die ik kreeg van trainer Hans Kraay senior binnen de spelersgroep om mijn stempel te drukken. Ik pakte die ruimte omdat ik verantwoordelijkheidsbesef kreeg. Iedereen keek naar mij. Ik zou worden geslacht als het fout zou lopen bij PSV en we geen kampioen zouden worden. Prima, maar dan wel op mijn manier. Die grip op de tactiek van het elftal voelde goed.

Alle hoeken van het veld

Ik begon aan het seizoen als laatste man en scoorde vijftien goals. De laatste tien duels kwam ik in de spits terecht en de laatste vijf wedstrijden scoorde ik tien goals. Ik bleef niet in mijn comfortzone hangen, terwijl dat ongetwijfeld meer houvast zou hebben geboden. Ik maakte me ondergeschikt aan het belang van het team. Dat proces van aanpassen loopt als een rode draad door mijn carrière. In Nederland en later ook in Italië, Engeland en bij het Nederlands elftal.

Lukt het je op het hoogste niveau om je snel aan te passen aan verschillende posities en systemen, dan ontwikkel je je snel als

speler. Ik was 4-3-3 gewend bij Haarlem en Feyenoord – Crujff was daar heel rigide in – en schakelde bij psv over naar 4-4-2. Als centrale verdediger schoof ik door naar het middenveld en was niet bang om van daaruit op te stomen naar de spitspositie. Willy van de Kerkhof, international van Oranje en basisspeler in de finale op het WK 1978 in Argentinië, nam dan mijn positie direct over. Hij zorgde zo voor de balans op het middenveld en in het hele elftal.

Kwam ik bij Oranje, dan ging ik terug naar 4-3-3. Die tactische omschakelingen maken je rijp. Het voordeel is dat je weet wat er in het hoofd van je directe tegenstander omgaat. Als verdediger wist ik hoe een spits dacht en als spits wist ik hoe een verdediger dacht.